

Невоље с класификацијом

Субота 17. март 2018.
kulturni.dodatak@politika.rs

Официри, служавке и димничари наслов је друге књиге словеначког филозофа и теоретичара психоанализе Младена Долара која је објављена код нас. Наслов књиге преузет је од Кјеркегора и представља, на први поглед шаљиву, класификацију друштва. Ако пажљивије размотримо ове чиниоце, постаће очигледно да се прва два односе на традиционалне друштвене улоге резервисане за мушкарце и жене у патријархалном друштву. Међутим, ту је и трећи елемент – *димничари*, који остаје изван домена наших спонтаних асоцијација. Овај мистериозни члан открива нам више о самој класификацији него што се то на први поглед чини. Његова готово комична ишчашеност упућује на произвољност чина класификовања и показује нам да

Дело које је пред нама послужиће свакоме ко жели дубље продрети у најважније моменте Фројдовога открића, начина мишљења и његових чудних путања које често воде у тешко разрешиве проблеме

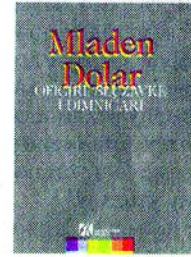
ПСИХОАНАЛИЗА

Лазар Пејковић

иза ње стоји сасвим одређени субјективни фактор. Тако се може утврдити да класификација увек (прећутно) у себе укључује онога који класификује, иако се на први поглед (њему самом) чини да остаје непогођен својим поступком. Свака класификација, поред очигледних ентитета које разврстава, открива и место њеног исказа као њеног невидљивог услова. Можемо рећи да свака класификација садржи конститутивни вишак – увек класификује више од онога што намерава. Колико год се трудили да доследно попишемо све чланове, увек се јавља остатак који не дозвољава заокружење поступка класификовања.

Ово су само неки од путева којим се Доларова анализа креће истражујући велики број класификација, од древних класификација друштва, пре-

ко Марксове класификације процеса производње, Хајнеових шаљивих класификација идеја које га одушевљавају, до Борхесове класификације животи-

Младен Долар,
„Официри,
служавке
и димничари“,
са словеначког
превела
Маја Ђукановић,
Академска
књига, Нови Сад,
2017.

ња, показујући да се у овим случајевима не ради о комичним примерима недоследно спроведених класификација, већ да се у њима и њиховим ишчашеним члановима сусрећемо са природом класификације као такве.

У другом и трећем поглављу Долар истражује неке од најважнијих тема Фројдове психоанализе. Ту налазимо детаљну расправу о Фројдовом сну о Ирминој инјекцији као родног места психоанализе. Долар нам овде представља ситуацију настанка прве Фројдове велике књиге *Тумачена снова*, која је уједно означила рођење психоанализе. Треће поглавље представља истраживање Фројдових теорија нагона и културе. Највећа пажња посвећена је познатом Фројдовом спису *Нелајодносћ у култури*. Овде Долар настоји да покаже теоријски потенцијал психоаналитичког појма нагона (*Тријед*), одбијајући да му додели статус „природног“ ентитета.

Четврто поглавље носи наслов „Фројд и политичко“. С обзиром на то да Фројд никада није понудио позитивну политичку доктрину, Долар се на овом ме-

сту пита да ли је психоанализа (барем у границама Фројдових списа) остала слепа за политичко или се можда у самом њеном поступку и открићу крије прећутана конститутивна веза са тематизацијом формирања колективности. Стога су овде у фокусу Фројдови списи о масовној психологији, религији, као и проблеми везани за институцију у којој би психоанализа достигла своје друштвено остварење, те на први поглед чудан Фројдов предлог „диктатуре ума“ као решења глобалних ратних конфликата.

Затим следи поглавље „О додиру“. Долар овде ситуира психоанализу унутар дуге, али испрекидане, традиције мишљења додира, од Аристотела до феноменологије. Тако о психоанализи, између осталог, говори као о „уметности додиравања тела речју“. Шесто по-

главље представља текст који је настао на основу Доларовог семинара о појму Другог у Лакановом учењу. Као једном од његових централних и најсложенијих појмова Долар му приступа из више угла служећи се примерима из историје филозофије, књижевности, популарне културе итд, те радо прекорачује оквире Лаканове психоанализе, разматрајући проблем Другог у нешто ширим оквирима.

Последње поглавље носи наслов који ће свакога ко је иоле упознат са филозофском литературом у најмању руку зачудити: „Хегел и Фројд, апсолутно знање и несвесно“. Поменути име било којег од ова два мислиоца већ само по себи представља проблем од њиховог времена све до данас. Како изаћи на крај са њима када се заједно појаве на истој позорници? Филозоф

апсолутног знања са непоколебљивом вером у рационалност и опскурни ирационалиста који човеку одриче и најмању могућност аутономног владања самим собом. Вештом деконструкцијом ових стереотипа који се и пречесто срећу у литератури, Долар нам открива њихову неочекивану блискост.

Књига која је пред нама послужиће свакоме ко жели дубље продрети у најважније моменте Фројдовога открића, начина мишљења и његових чудних путања које често воде у тешко разрешиве проблеме. Писана јасним и неоптерећеним језиком ова књига ће послужити и онима који тек започињу своје упознавање са проблемима које је фројдовско поље отворило. На крају, ово је књига за све који се не могу препознати ни у једном од прва два члана класификације из наслова.